

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การวิจัยนี้ได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกเป็นการสำรวจสื่อที่บ้านทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และคัดเลือกสื่อที่บ้านที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ส่วนขั้นตอนที่สอง เป็นการสำรวจสภาพและปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านของครูโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 9 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังรายละเอียดต่าง ๆ ต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนนี้เป็น การสำรวจสื่อการเรียนการสอนที่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. สำรวจสื่อที่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เฉพาะสื่อที่บ้านที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน หรืออีสานเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่สืบทอดวัฒนธรรมมาจากกลุ่มแม่น้ำโขง โดยเฉพาะประเทศลาวอย่างเด่นชัด โดยการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ นอกจากนี้ได้ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา (พ.ศ. 2521) ถึงการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่มวิชาและกลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ กลุ่มทักษะแยกเป็นวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ คือ วิชาภาษาอังกฤษศึกษานอกระบบของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ถึงแนวความคิดในการนำสื่อที่บ้านมาใช้ในการเรียนการสอน

2. สำรวจสื่อที่บ้านด้วยการศึกษาจากเอกสาร สอบถามปากเปล่า และการ

สังเกตเกี่ยวกับสภาพของสื่อพื้นบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยทำการสอบถามปากเปล่าผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมตามจังหวัดต่าง ๆ และชาวบ้านในท้องถิ่นเกี่ยวกับรายละเอียดของสื่อพื้นบ้าน เช่น รายชื่อสื่อพื้นบ้าน รูปร่างลักษณะ และวิธีการใช้สื่อพื้นบ้านชนิดนั้น ๆ และได้ขออนุญาตหัวหน้าศูนย์วัฒนธรรม ถ่ายภาพสื่อพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ เก็บเป็นสไลด์ แล้วรวบรวมรายชื่อสื่อพื้นบ้าน พร้อมทั้งรายละเอียดของลักษณะและการใช้ทั้งหมด จัดเก็บเป็นระเบียบ (คู่มือภาคผนวก ข)

3. ปริกษาผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบรายชื่อสื่อพื้นบ้านที่รวบรวมจัดเก็บเป็นระเบียบทั้งหมด ว่าเป็นสื่อพื้นบ้านที่แสดงถึงวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อย่างเด่นชัดหรือไม่ สื่อพื้นบ้านส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็น วัสดุ อุปกรณ์ หรือศิลปวัฒนธรรมชนบทรวมเนียบประเพณีต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศลาว

4. จำแนกสื่อพื้นบ้านที่ได้มาออกเป็น 5 ประเภท ตามหลักของ โคนันด์ อีลี คือ วัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ กิจกรรม สถานที่หรือสิ่งแวดล้อม และบุคคล แล้วนำรายชื่อสื่อพื้นบ้านที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา คัดเลือกสื่อพื้นบ้าน ที่สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ (คู่มือภาคผนวก ค)

ขั้นตอนที่ 2

เป็นการสำรวจสภาพและปัญหาในการใช้สื่อการเรียนการสอนพื้นบ้าน ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้แบบสอบถาม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 2 ของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่เลือกได้มีความเป็นตัวแทนของประชากร จึงได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ตามที่ตั้งของโรงเรียน คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอรอบนอก และตำบล โดยมีวิธีการสุ่มตามลำดับดังนี้

1.1 สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง เขตอำเภอรอบนอก และเขตตำบล ในแต่ละจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เขตละ 3 โรงเรียน รวมจังหวัดละ 9 โรงเรียน เกณฑ์ในการแบ่งเขตที่ตั้งของโรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง อำเภอรอบนอก และตำบล ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง พื้นที่อันเป็นที่ตั้งโรงเรียนในเขตอำเภอรอบนอก และ พื้นที่อันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในเขตตำบล

1.2 สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากครูประถมศึกษาในโรงเรียนที่ได้จากข้อ 1 โรงเรียนละ 5 คน รวมจังหวัดละ 45 คน

จากการสุ่มดังกล่าว ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง 135 คน อำเภอรอบนอก 135 คน และครูในเขตตำบล 135 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 405 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2 ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะ วิธีการสร้าง และการทดสอบแบบทดสอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบลำดับชั้นการจัดค่าและแบบปลายเปิด คำถามในแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

2.1.1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจะถามถึง เพศ ภูมิลำเนาเดิม โรงเรียนและที่ตั้ง ประสบการณ์ในการสอน กลุ่มวิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม (เคย, ไม่เคย) และการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน (เคย, ไม่เคย)

2.1.2 คำถามเกี่ยวกับ สภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ซึ่งจะถามถึงการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ว่าเคยใช้หรือไม่ ถ้าเคยใช้ ใช้มากน้อยแค่ไหน เดือนละครั้ง เทอมละครั้ง หรือปีละครั้ง และถ้าไม่เคยใช้ มีความเห็นอย่างไรกับสื่อตัวนั้น น่าจะใช้ได้ ใช้ไม่ได้ หรือไม่รู้จัก

2.1.3 คำถามเกี่ยวกับ สภาพ และปัญหาในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ซึ่งจะให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ระบุรายชื่อสื่อที่ใช้ สื่อที่อยากใช้ ใช้สอนในชั้นเรียนการสอนใด (นำเข้าสู่บทเรียน สอนเนื้อหา ปฏิบัติ สรุป และประเมินผล) วิชาที่ใช้สอน ใช้สอนเรื่องใด (เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือไม่) เหตุผลในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน เหตุผลที่ไม่ได้ใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านที่อยากใช้ ปัญหาในการใช้ และแหล่งที่มาของสื่อการเรียนการสอนที่บ้าน

2.2 วิธีการสร้างและทดสอบแบบสอบถาม ดังนี้

2.2.1 สร้างแบบสอบถามขึ้น โดยใช้รายชื่อสื่อที่บ้านที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาว่าสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้

2.2.2 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับครูประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งเป็น 3 พื้นที่ ตามที่ตั้งของโรงเรียนคือ อำเภอเมือง อำเภอรอบนอก และตำบล เขตละ 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 30 คน

2.2.3 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว มาปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบคำถามให้กระชับ แก้ไขสำนวนภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น ตลอดจนรวบรวมข้อคำถามของภาคอื่น ๆ มาเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่องและตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออก

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเดินทางไป แจกแบบสอบถามด้วยตนเองในจังหวัดขอนแก่น อุตรธานี มหาสารคาม นครพนม จังหวัดที่ เหลือจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สํารวจสื่อการเรียนการสอนที่บ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จากเอกสาร การสังเกต และจากการสอบถามปากเปล่า ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามศูนย์วัฒนธรรมของจังหวัดต่าง ๆ และชาวบ้าน เกี่ยวกับรายชื่อสื่อที่บ้าน ลักษณะของ สื่อ และการใช้สื่อที่บ้าน โดยจัดเก็บเป็นระเบียบ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ของครูโรงเรียน ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามเขตพื้นที่ตั้งของ โรงเรียน คือ ครูในเขตอำเภอ ครูในเขตอำเภอรอบนอก และครูในเขตตำบล โดยมี วิธีการดังต่อไปนี้

2.1 ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยไปที่สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อออกหนังสือถึงสำนักงานการประถมศึกษาทั้ง 9 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ จังหวัดขอนแก่น อุตรธานี มหาสารคาม หนองคาย นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ เลย และมุกดาหาร

2.2 ส่งจดหมายขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งแบบสอบถามไปที่ โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งเขตอำเภอเมือง อำเภอรอบนอก และตำบล โดยส่งทางไปรษณีย์ และในบางจังหวัดผู้วิจัยไปส่ง และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง

2.3 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 15 คน ที่ได้ จากการสุ่มอย่างง่าย โดยละเอียด เกี่ยวกับการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่บ้าน การวางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน การใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านและการ ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน ส่วนนี้ประมาณ 30 วัน

2.4 ผู้วิจัยได้ส่งจดหมายติดตาม ไปยังโรงเรียนที่ยังไม่ได้ส่งแบบสอบถามกลับคืน พร้อมทั้งส่งแบบสอบถามไปให้ทางโรงเรียนอีกครั้ง และในบางโรงเรียนได้ไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งหลังนี้ใช้เวลาประมาณ 15 วัน รวมเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทั้งหมดประมาณ 45 วัน จากแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 405 ฉบับ ได้รับคืน 404 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 99.75

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสภาพ และปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 สภาพสื่อที่บ้านและสื่อการเรียนการสอนที่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใช้สถิติ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 สื่อการเรียนการสอนที่บ้านที่ครูใช้มาก ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านของครู สถิติที่ใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.4 เหตุผลในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน เหตุผลที่ไม่ได้ใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้านที่อยากใช้ และปัญหาในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่บ้าน ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.5 แหล่งที่มาของสื่อการเรียนการสอนที่บ้านของครู สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ